

Grzegorz Chojnacki¹

Szczecin

<https://orcid.org/0000-0002-9125-8618>

„Droga Synodalna” w Niemczech w dobie koronawirusa. Bilans roczny

Abstract

The „Synodal Path” in Germany in the era of coronavirus. Annual balance

The „Synodal Path”, launched in 2019 in the Catholic Church in Germany, as a forum for discussion and reflection of clergy and lay people, representatives of the hierarchy and associations, carries out detailed work on four areas of the Church’s life and activity. Established synodal commissions (forums) work on-site and online, depending on pandemic conditions. The pandemic, on the other hand, showed even more the internal and pastoral problems that the Catholic Church in Germany has been struggling with for a long time. Pope Francis is a supporter of a synodal process in the universal and local Church, in order to diagnose individual issues concerning faith and morality, so that the Church community could be more vital, with a better outlined mission and awareness of presence in the modern world. He points out, however, that the synodality of the Church cannot mean some form of parliamentarism, but must mean a common journey and listening to the inspirations of the Holy Spirit. Using all methods of cognition and reasoning, discourse and dispute, the Gospel should be made more understandable, and its implementation should be aimed at seeking and finding more and more appropriate approaches to universal and permanent moral norms, so that they would better correspond to different cultural contexts, so that they would be able to better express their invariable timeliness in every historical context, so that they would allow the correct understanding and interpretation of the truth contained in them.

Keywords: synodality, the Catholic Church in Germany, pandemic, „Synodal Path”

¹ Grzegorz Chojnacki - kapłan diecezji zielonogórsko-gorzowskiej, dr hab. nauk teologicznych, profesor Uniwersytetu Szczecińskiego, e-mail: grzegorz.chojnacki@usz.edu.pl.

Streszczenie

„Droga Synodalna”, rozpoczęta w 2019 roku w Kościele katolickim w Niemczech, jako forum dyskusji i refleksji duchownych i osób świeckich, przedstawiciele hierarchii i stowarzyszeń, prowadzi szczegółowe prace dotyczące czterech obszarów życia i działania Kościoła. Ukonstytuowane komisje (fora) synodalne pracują w trybie stacjonarnym i online, zależnie od warunków pandemicznych. Pandemia natomiast ukazała jeszcze bardziej problemy wewnętrzne i duszpasterskie, z którymi boryka się od dawna Kościół katolicki w Niemczech. Papież Franciszek jest zwolennikiem procesu synodalnego w Kościele powszechnym jak i lokalnym, w celu diagnozowania poszczególnych kwestii dotyczących wiary i moralności, aby wspólnota Kościoła była bardziej żywotna, z lepszą wyprofilowaną misją i świadomością obecności w świecie współczesnym. Zaznacza on jednak, że synodalność Kościoła nie może oznaczać jakiejś formy parlamentaryzmu, lecz musi oznaczać wspólną drogę i wsłuchiwanie się w natchnienia Ducha Świętego. Korzystając z wszelkich metod poznawania i rozumowania, dyskursu i sporu, powinno się uczynić Ewangelię bardziej zrozumiałą, a jej implementacja zmierzała do poszukiwania i znajdowania coraz właściwsze ujęcia uniwersalnych i trwałych norm moralnych, aby bardziej odpowiadały one różnym kontekstom kulturowym, by zdolne były lepiej wyrażać ich niezmienną aktualność w każdym kontekście historycznym, by pozwalały prawidłowo rozumieć i interpretować zawartą w nich prawdę.

Słowa kluczowe: synodalność, Kościół katolicki w Niemczech, pandemia, „Droga Synodalna”

Wstęp

W pierwszą Niedzielę Adwentu 2019 roku rozpoczęła się w Kościele katolickim w Niemczech nowa forma procesu synodalnego, którą nazwano „Synodaler Weg” (dalej SW). W przekonaniu najważniejszych przedstawicieli Kościoła katolickiego w Niemczech, zarówno hierarchów niemieckiego episkopatu (dalej DBK) jak i wiernych świeckich, zrzeszonych w Zentralkomitee der deutschen Katholiken (dalej ZdK) SW jest drogą „eksperymentu”, nieznaną do tej pory formy urzeczywistnienia synodalności w Kościele katolickim, który ma doprowadzić do reformy struktur, duszpasterstwa i prawa kościelnego w Niemczech. Jako oficjalny obserwator ze strony Konferencji Episkopatu Polski mam możliwość uczestniczenia w pracy i obradach SW, dlatego po napisaniu artykułu o genezie i pierwszym etapie prac SW², chciałbym przedstawić podjęte przez nią kolejne kroki: prace w komisjach, spotkania stacjonarne w pięciu wybranych miastach w Niemczech oraz obrady online (wszystkie te wydarzenia odbyły w się w okresie wrzesień 2020 – luty 2021).

² G. Chojnacki, „Synodaler Weg” Kościoła katolickiego w Niemczech: geneza i pierwszy etap, [w:] *O Kościele Jezusa Chrystusa - dzisiaj: księga pamiątkowa dedykowana księdzu Doktorowi Wojciechowi Wójtowiczowi*, E. Sienkiewicz [red.], Koszalin-Poznań 2020, s. 83-93.

1. SW a pandemia Covid 19

Reakcja prezydium SW na rozprzestrzenianie się pandemii Covid 19 w Niemczech była adekwatna do dynamicznej sytuacji nowych zachorowań. Zdecydowano się przenieść 2 sesję plenarną, zaplanowaną na 3-5 września 2020 r. we Frankfurcie nad Menem, na dni 4-6 lutego 2021 r. w tym samym mieście, natomiast aby prace SW były kontynuowane, postanowiono spotkać się stacjonarnie w Berlinie, Dortmundzie, Frankfurcie nad Menem, Ludwigshafen i Monachium na konferencjach regionalnych w dniu 4 września 2020 r. W czasie tego spotkania byli obecni członkowie SW oraz członkowie synodalnych forów III i IV, którzy nie należą do SW, lecz pełnią funkcję doradczą³. Ze względu na bezpieczeństwo nie zaproszono obserwatorów SW⁴. Ponieważ sytuacja pandemii koronawirusa spowodowała nowe okoliczności pastoralne, troje naukowców przygotowało analizę wskazując na pytanie: jak Kościół ma głosić Ewangelię, uwzględniając kontekst nowej sytuacji pandemicznej⁵?

Przede wszystkim dostrzegli oni, że stan pandemii ujawnił powagę sytuacji w sensie globalnym jak i jednostkowym. Pokazał też, co jest dla człowieka bardzo ważne. Dlatego nawrócenie i odnowa Kościoła, według nich, może się dokonać na SW. Autorzy wskazują, że koronawirus spowodował jeszcze większy kryzys wiarygodności Kościoła, nie podając w ogóle jego przyczyn i epikryzy, ograniczając się jedynie do ogólnych stwierdzeń, że Kościół musi zadbać do najsłabszych, wykluczonych i chorych, co zresztą należy do jego istoty, niezależne od okoliczności pandemicznych. Wspomniani naukowcy wskazują też potrzebę rozwijania relacji na płaszczyźnie analogowej jak i cyfrowej, co na pewno w razie koniecznej fazy lock-down może przyczynić się do podtrzymywania kontaktów wspólnotowych⁶. Wśród wielu postulatów autorów analizy

³ Forum I: Władza i podział urzędów w Kościele – Wspólne przyjęcie i partycypacja w posłannictwie i misji; Forum II: Egzystencja kapłańska dziś; Forum III: Kobiety w służbie i urzędach w Kościele; Forum IV: Życie w udanych związkach – Miłość przeżywana w seksualności i partnerstwie.

⁴ Wykaz obserwatorów krajowych i zagranicznych zob. https://www.synodalerweg.de/file-admin/Synodalerweg/Dokumente_Rednen_Beitraege/Synodalversammlung-Beobachter.pdf (30.08.2021)

⁵ *Das Evangelium und die Kirche in Zeiten der Corona-Pandemie. Herausforderungen für den Synodalen Weg*, ein Impuls von Gregor Maria Hoff, Julia Knop und Thomas Söding, zob. www.synodalerweg.de (30.08.2021)

⁶ Tamże: „Der Auftrag der Kirche besteht darin, die befreiende Botschaft vom nahen Gottesreich zu verkünden. Dieses Evangelium muss erfahren werden, damit es geglaubt werden kann. Menschen müssen erleben können, was es heißt, mit der unbegrenzten schöpferischen Lebensmacht Gottes in Kontakt zu kommen.

Umso wichtiger ist es, dass Glaubensräume unter Corona-Bedingungen nicht gerade denen verschlossen bleiben, die am meisten auf den Zuspruch des Evangeliums angewiesen sind: öko-

czasów naznaczonych pandemią COVID-19 wyróżnia się wezwanie do tego, by Kościół stał się przestrzenią wolności dla wszelkich procesów konsultacyjnych i eksperymentów, które są konieczne w czasach przemian spowodowanych wspomnianym kryzysem. Autorzy zwracają się też z postulatem, który zawiera w sobie krytyczną ocenę dotychczasowej relacji pomiędzy wiernymi świeckimi i duchownymi (używają również pojęć dystynktywnych „Laiininen” i „Laien”), które wymagają wzięcia jej pod lupę i nowego podziału władzy w Kościele. W podobnym tonie postulują konieczność oddania większego miejsca sprawiedliwości płciowej oraz przyjrzenia się temu, co było przyjęte za normę i tradycję, a co nie odpowiada duchowi obecnych czasów, podkreślając że, tzw. duszpasterski i liturgiczny „popyt” powinien być wzięty pod uwagę⁷.

Wspomniani teolodzy eksplanują fakt, że stan pandemii wzmocnił jeszcze bardziej siły reformatorskie w Kościele katolickim w Niemczech. Na tle kreatywności wielu diecezji, parafii i ruchów kościelnych troje naukowców dostrzega potrzebę przeformatowania tradycyjnych kierunków duszpasterstwa, aby zrozumieć dlaczego coraz mniej osób postrzega Kościół jako przestrzeń życia i wiary? Do tego pandemia wraz ze wszystkimi problemami i pytaniami zmusza do stawiania sobie centralnego pytania o kształt Kościoła na przyszłość. Naukowcy nie zwracają jednak szczególnej uwagi na potrzebę duchowego słuchania poruszeń danych nam przez Ducha Świętego, co jest według Franciszka fundamentem synodalności, lecz chcą to słuchanie skierować na płaszczyznę horyzontalną, promując SW jak formę procesu parlamentarnego⁸. Wspomniani

nomisch schwache, gesundheitlich angegriffene, einsame und alte Menschen, die besonders gefährdet sind. Sie haben Anspruch auf die besondere Aufmerksamkeit der Kirche, die sich für die Menschen in bedrängten Lebenslagen öffnet. In den aktuellen Prozessen der Lockerung und der Prophylaxe muss es darum gehen, neue Begegnungsräume und echte Lebensräume im Glauben zu öffnen, auf allen Ebenen, analog und digital“.

⁷ Tamże: „Die der Pandemie-Bekämpfung geschuldete Einschränkung von Freiheitsrechten wie des Rechts auf Religions- und Versammlungsfreiheit war gut begründet. Aber sie darf nicht zum Dauerzustand werden. Die öffentliche Präsenz der Kirche ist ihrem Auftrag geschuldet. Sie nimmt das Recht auf Religionsfreiheit wahr, stellvertretend auch für andere. Sie kann es aber nur dann beanspruchen, wenn sie auch intern Freiheitsrechte garantiert. Dazu gehört, dass sich die Kirche offen auf gesellschaftliche Herausforderungen und Erwartungen einstellt. Es bedarf eines Freiheitsraums von Beratungen und von Spielräumen für Experimente – gerade in Zeiten eines krisenhaften Umbruchs“.

⁸ Tamże: „In der Corona-Pandemie werden innovative Potenziale geweckt, die oft übersehen werden, aber für die Zukunft wesentlich sind. Menschen entwickeln Eigeninitiativen: Sie entwickeln neue Gottesdienstformen; sie übernehmen seelsorgliche Verantwortung und erfüllen caritative Aufgaben. Viele Bistümer, Pfarreien und Verbände, aber auch offene Gruppen haben Kreativität entwickelt, um die Kommunikation des Glaubens selbst unter den Bedingungen des Lockdown zu ermöglichen. Die Pandemie zeigt: Tradition ist lebendig, wenn sie sich entwickelt. Traditionelle kirchliche Rollen und Formate müssen überdacht werden. Kirchliche Verantwortung auf breiter Basis setzt neue Handlungsmöglichkeiten frei. Potenziale der Erneuerung

naukowcy uwypuklają konieczność podkreślania wolności jako konstytucyjnego elementu wiary, który powinien odnaleźć swoją implementację w komunikacji i organizacji Kościoła⁹. W ramach wolności autorzy proponują, by temat partycypacji był szczególnym tematem pierwszego forum SW, a dyskusja o nim ma doprowadzić do tego, by wyznaczenie do objęcia urzędu było związane nie tylko z prawem, ale i z osobowymi kwalifikacjami. Należy jednak dodać, że ci naukowcy szukają swoistego balansu wobec obejmowania różnych urzędów kościelnych, jednakże redukując z wymiaru Kościoła perspektywę Boga i jego działania w Kościele oraz skupiając się bardziej na wymiarze parlamentaryzmu, prowadzą ostatecznie do pluralizmu, co może doprowadzić do stanu, gdzie dowolność będzie stanowić podstawową zasadę urzędu służebnego Kościoła¹⁰. Papież Franciszek w liście do Kościoła katolickiego w Niemczech w fazie przygotowania SW podkreślił również, że proces synodalny opiera się na kroczeniu na wspólnej drodze, pozwalając się kierować przez Ducha Świętego. Cały Kościół lokalny, by nie powiedzieć Kościół jako taki, ma się pozwolić dotknąć Jego światłem prawdy, ma się poddać Jego impulsom do przebudzenia i wstrząśnięcia oraz do odkrycia nowych horyzontów epistemologicznych¹¹.

Warto też zauważyć, że w czasie regionalnych konferencji poruszono tematykę współczesnego życia kapłańskiego (II forum synodalne), wskazując na napięcia, które pojawiają się w pracy pastoralnej ze względu na brak innowacyjności w relacji pomiędzy kolegialnym kierowaniem duszpasterstwem a charzmatami i ich wsparciem¹². Bardzo widocznym deficytem jest brak mówienia w przypadku służby kapłańskiej o potrzebie ewangelizacji, która jest esencją misji Kościoła. Franciszek wspomina właśnie o praktykowanej ewangelizacji, która nie jest jakąś nową taktyką w kościelnym pozycjonowaniu się wobec świata. Papież podkreśla również, że ewangelizacja nie jest aktem dominacji, poszerzenia terytorialnego czy postawą zdobywcy. Do jej istoty nie należy

gilt es auf dem Synodalen Weg zu stärken. Angesichts der Krise gilt es zu bestimmen, welche Orientierung vom Evangelium ausgeht. Warum wird Kirche für immer weniger Menschen als ein Raum des Lebens und des Glaubens wahrgenommen? Die Erfahrungen in Zeiten der Pandemie, aber auch die Probleme und Fragen, die sie hinterlässt, müssen genau reflektiert werden, damit sie für die Gestalt der Kirche in der Zukunft genutzt werden können. Der Synodale Weg bietet für die Reflexion ein zentrales kirchliches Forum“.

⁹ Tamże: „Um die Herausforderungen zu bestehen, muss die katholische Kirche imstande und willens sein, den Freiheitsimpuls des Glaubens auch in ihrer Kommunikation und Organisation umzusetzen – in ihrer Lehre, im Verständnis des Amtes, im Miteinander von Männern und Frauen, kurz: in der Art und Weise, das Leben und den Glauben zu teilen“.

¹⁰ H. Küng, *Jesus*, München-Zürich 2013, s. 299.

¹¹ Por. Franziskus, *An das pilgernde Volk Gottes in Deutschland*, nr 3, <https://www.dbk-shop.de/de/brief-papst-franziskus-pilgernde-volk-gottes-deutschland> (10.10.2020).

¹² Zob. *Das Evangelium und die Kirche in Zeiten der Corona-Pandemie. Herausforderungen für den Synodalen Weg*.

również dopasowanie się do „ducha czasów” czy heglowskiego „ducha świata”, co najczęściej prowadzi do utraty oryginalności, właściwego profilu i profetycznego ducha. Ewangelizacja jest drogą uczniów, naśladowaniem Chrystusa w odpowiedzi na uprzedzającą miłość Chrystusa. Tak pojmowana ewangelizacja powinna być centralnym wymiarem życia kapłańskiego jak i misja każdego katolika na mocy kapłaństwa powszechnego, a nie jedynie skupieniem na nowoczesnych formach¹³.

W czasie konferencji regionalnych poruszono też tematykę trzeciego forum SW (Kobiety w służbie i urzędach Kościoła). Zwrócono uwagę, że Kościół powinien dążyć do usunięcia wszelkich postaw związanych z klerykalizmem. Zarazem podkreślono, że należy tworzyć eklezjologię, która by była bardziej sprawiedliwą w promowaniu równości płci. Tylko taka może być pomyślna dla przyszłości Kościoła. Zarazem wspomniana trójka teologów zauważyła, że pandemia przyczyniła się jeszcze bardziej do nierównego podziału w pracy rodzinnej i opiekuńczej na niekorzyść kobiet, stąd też apel, aby w Kościele była świadomość przeciwdziałania takim nierównościom. Wszystkie te postulaty mają swoją wagę, warto jednak zapytać, czy promowanie eklezjologii, która miałyby być bardziej sprawiedliwa ze względu na płeć, nie idzie w kontrze do wezwania Franciszka, aby dostrzec, że Kościoły lokalne żyją w i z Kościoła powszechnego, dzięki niemu mogą rozkwitać, natomiast kiedy się od niego odłączają słabną, niszczą i umierają. To Franciszkowe stanowisko, poparte faktami z historii Kościoła, powinno być zachętą, do tego, by wszelkie próby tworzenia nowej eklezjologii w danym Kościele lokalnym nie prowadziły do zaburzenia życiodajnej łączności wewnątrz wspólnoty Kościoła¹⁴.

Rozpatrując tematykę życia w udanych relacjach („Leben in gelingenden Beziehungen“) członkowie czwartego forum SW odnieśli się do postulatu, aby pozwolić w imię wolności osobistej na realizację formy życia osobistego w sposób kreatywny, uciekając od reguł prawnego-naturalnych, i stawiając na pierwszym miejscu kulturową dowolność¹⁵. Można odnieść wrażenie, że członkowie tego forum proponują realizację idei Marcusego, który proponował, aby odrzucić wszelkie normy i standardy, które ostatecznie prowadzi do alienacji człowieka. To odnosi się szczególnie do uwolnienia sfery i kultury seksualnej spod opresji moralnej, która właśnie prowadzi do wyobcowania człowieka i jego niewoli¹⁶. Nasuwa się też pytanie czy można stwierdzić Franciszka o czasie

¹³ Por. Franziskus, *An das pilgernde Volk Gottes in Deutschland*, nr 7.

¹⁴ Tamże, nr 9.

¹⁵ Zob. *Das Evangelium und die Kirche in Zeiten der Corona-Pandemie. Herausforderungen für den Synodalen Weg*.

¹⁶ H. Marcuse, *Człowiek jednowymiarowy*, Warszawa 1991, s. 25: „Wolny wybór spośród szerokiej różnorodności dóbr i usług nie oznacza wolności, jeśli te dobra i usługi podtrzymują społeczną kontrolę nad życiem w znoju i strachu – to znaczy, gdy utwierdzają alienację.

przemian, o przełomie, o ważnym dyskursie ideowym, traktować jako możliwość przemian kulturowo-obyczajowych, do których zmierza SW?¹⁷

2. Tymczasowe wyniki prac forów synodalnych

Po konferencji online SW w dniach 4-6.02.2021 należy przyjrzeć się szczególnie podstawowemu tekstowi rozwijającemu myśl o rozumieniu Kościoła. Jego autorzy zauważają najpierw w sposób ogólny, że Kościół katolicki (w domyśle w Niemczech) przeżywa kryzys, który należy rozpatrywać w pryzmacie ogólnych przemian społeczno-kulturowych jak i szczególnych wewnątrz-i zewnątrz-eklezyjalnych. Do tych drugich uczestnicy „synodalnej drogi” zaliczają konflikty pomiędzy nauczaniem a praktyką Kościoła, a także przepaść pomiędzy tym jak obecnie wygląda i jak jest wykonywana władza w Kościele, a standardami płynącymi z ewangelii i zasadami rządzącymi pluralistycznym państwem prawa, które zbudowane jest na otwartym społeczeństwie. Członkowie SW opisują obecny fenomen niezrozumienia jak i braku akceptacji przez niemieckie społeczeństwo porządku władzy w Kościele, konstatując, że na Kościele ciąży obecnie podejrzenie, że jego porządek prawny dyskryminuje pewne grupy społeczne, lekceważy demokratyczne standardy oraz że stosuje własny „system” immunologiczny, który odrzuca wszelkie uwagi krytyczne wobec niego. Tak poważne zarzuty nie są jednak uzasadnione paradygmatycznymi przykładami, jedynie mówi się o sprzyjającej temu teologii Kościoła, duchowości posłuszeństwa i traktowania urzędu jako „nietykalnie” świętego i związanego wyłącznie ze święceniami. Zarazem dostrzegają niedowartościowanie wszystkich wierzących, jako członków Ludu Bożego w kategoriach powołania, charyzmatów, godności, kompetencji i odpowiedzialności. Poza tym podkreśla się, że dostęp do urzędów kościelnych jest bardzo restryktywnie uregulowany, natomiast za małą rolę odgrywa kryterium ewangelizacji. Podczas dotychczasowych obrad byłem jednak świadkiem postulatów o ograniczeniu debatowania nt. ewangelizacji, a skupieniu się bardziej na temacie nadużyć seksualnych, duchowych itp. i ich przyczynach¹⁸.

A spontaniczne odtwarzanie przez jednostkę z góry narzuconych potrzeb nie ustanawia autonomii; świadczy tylko o skuteczności kontroli”. Więcej na temat ideologii Marcusego zob. M. Machinek, *Nowy tęczyowy świat. Próba diagnozy*, Pelplin 2021, s. 42.

¹⁷ Franziskus, *An das pilgernde Volk Gottes in Deutschland*, Einleitung: „Wir sind uns alle bewusst, dass wir nicht nur in einer Zeit der Veränderungen leben, sondern vielmehr in einer Zeitenwende, die neue und alte Fragen auf-wirft, angesichts derer eine Auseinandersetzung berechtigt und notwendig ist“.

¹⁸ Synodalforum I, *Macht und Gewaltenteilung in der Kirche—Gemeinsame Teilnahme und Teilhabe am Sendungsauftrag*. Grundtext: Beschluss des Synodalforums vom 3. Dezember 2020,

Omawiany dokument uwydatnia kryzys słuszności i sensowności wiary. Autorzy odwołują się przy tym do przemian religijno-kulturowych, zwłaszcza w krajach Zachodu, gdzie rozdział pomiędzy sferą religijną a świecką jest czymś oczywistym. Poza tym zauważa się procesy sekularyzacyjne, które nie przebiegają w sposób regularny np. linearny. Do tego autorzy uwypuklają zauważalne potrzeby duchowe i religijne, jednakże ich zaspokojenie nie dokonuje się w ramach relacji do Kościoła. Eksplanują również problem kulturowania rytów religijnych związanych z życiem osobistym czy rodzinnym, wskazując na areopag propozycji w tym obszarze jest coraz większy, a wiara w osobowego Boga, który jest Panem historii zbawienia i może zostać przez każdego przyjęty jako Pan i Zbawiciel słabnie. Członkowie SW artykułują, że ten proces trwa już od dawna, ale nadużycia seksualne w Kościele katolickim w Niemczech, ale i w innych Kościołach lokalnych go przyspieszyły. Oczywiście wiary chrześcijańskiej i zarazem budowanie na niej kultury i tradycji zmniejszają się, a pobożność ludowa staje się coraz mniej zrozumiała, raczej traktowana obojętnie lub jako relik¹⁹.

W odpowiedzi na kryzys sensowności wiary należy sobie postawić pytanie, w jaki sposób Kościół w Niemczech reaguje na tzw. nowa duchowość, o której wspomina J. Mariański:

Na przekór teoriom sekularyzacyjnym, w warunkach radykalnych procesów sekularyzacyjnych w Europie Zachodniej, pojawia się niespodziewanie, w wymiarach dotąd niespotykanych, dążenie do duchowości, zwane też niekiedy nową duchowością. Silne pragnienie życia duchowego jest ważnym aspektem zmian we współczesnej cywilizacji europejskiej i światowej. O ile dawniej duchowość była utożsamiana z religią, bądź traktowana jako jeden z jej aspektów, to współcześnie jest ona ujmowana jako fenomen urzeczywistniający się poza oficjalnymi strukturami kościelnymi, a nawet jako alternatywa wobec religii czy forma sprzeciwu wobec tradycyjnych religii²⁰.

Zapewne bardzo produktywnym byłoby postawienie sobie pytania, w jaki sposób dokonać nowego sprofilowania pracy misyjnej i duszpasterskiej jako odpowiedź na „popyt” życia duchowo-religijnego i podaż, jaka proponuje „nowa duchowość”, często synkretyczna i zarazem naznaczona profesjonalnym przekazem marketingowym. Członkowie SW dostrzegają, że Kościół w Niemczech przeżywa kryzys wiarygodności, dlatego nie może sprostać ofensywie „nowej duchowości”. Do tego pośród katolików zauważa się tendencję wypisywania się z Kościoła czy rzeczywistej utraty wiary. A wszystko przez niesprawiedliwość, jaka jest widoczna w niesprawiedliwym traktowaniu płci: podejście do LGBTQ

Hinführung, www.synodalerweg.de (30.09.2021).

¹⁹ Zob. tamże, Teil I, 1.

²⁰ J. Mariański, *Nowa duchowość jako megatrend społeczno-kulturowy – mit czy rzeczywistość?*, „Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne” 13(4) (2015), s. 30.

lub ponownych związków małżeńskich. Omawiany dokument przytacza w tym względzie bardzo poważny zarzut, że Kościół katolicki na skutek stosowania praktyk dyskryminacyjnych i ekskluzyjnych uniemożliwia niektórym wierzącym uczestniczenie we wspólnocie i prowadzi do zachwiania ich zaufania w Boga. Konkluzja, że brak wiarygodności Kościoła jako skutek przeważającej władzy duchownych wobec im powierzonym wiernym jest poważnym zarzutem wobec struktur Kościoła, naturalnie pozostaje pytanie czy jest on uprawniony²¹. Poza tym nasuwa się pytanie o rodzaj humanizmu, który ma być ideą relacji wewnątrz Kościoła, a mianowicie chodzi tu o stopień jego radykalności. Humanizm radykalny dopuszcza bowiem, zgodnie z nauczaniem Chrystusa, porażkę, cierpienie i krzyż. A osiem Błogosławieństw stwierdza stan faktyczny osób przeżywających różne doświadczenia ludzkie i wskazuje na ich szczęśliwość, a nie porażkę.

W czasie obrad online SW wskazano również na instytucjonalny kryzys Kościoła, który nie polega jedynie na ukrywaniu poszczególnych osób w imię solidarności korporacyjnej, lecz przede wszystkim na stworzeniu systemu prawnego, który chroni hierarchów przed prewencyjnym jak i *ex post* od konsekwentnej kontroli ich działań i decyzji, co umożliwia „ochronę” osób, które popełniają występki karne²². Dlatego ogłoszono swoisty manifest, w którym wymienia się postulaty dotyczące istoty i dalszej rozwoju Kościoła, aby te nadużycia się nie powtarzały. Na pierwszym miejscu wymienia się fakt, że pluralistyczne społeczeństwo nie może zaakceptować sytuacji, w których nadużycia mają swoje strukturalne umocowanie. Dlatego konieczna jest współpraca pomiędzy kościelnymi a państwowymi instytucjami, zwłaszcza prewencyjnymi i sądowymi, zgodnie z zasadami płynącymi z umów międzynarodowych i autonomicznych. Innym postulatem jest eksplikacja teologii urzędu kościelnego zmierzająca do ukazania go jako służby a nie, jak wskazują niektóre nadużycia, samowoli. Wszelkie akty nadużycia, zwłaszcza kryminalne, uderzają wprost w standardy państwa prawa i w wartości chrześcijańskie. Stąd konieczne są skuteczne instrumenty kontrolne, które nie będą uwzględniały przywileje czy prawa szczególne Kościoła. Należy też uczynić wszystko, by Kościół odzyskał też swój autorytet moralny, zwłaszcza u wiernych, którzy dokonali apostazji jako ostatecznego znaku dezaprobaty wobec wewnętrznego postępowania w Kościele. Często tłumaczą się, że taki Kościół stał im na drodze do Boga. Ale mogą wrócić do Kościoła dzięki udzieleniu im większej partycypacji na mocy chrztu św. i bierzmowania²³. Bardzo interesującym wątkiem uzasadnie-

²¹ Synodalforum I, *Macht und Gewaltenteilung in der Kirche—Gemeinsame Teilnahme und Teilhabe am Sendungsauftrag*. Grundtext: Beschluss des Synodalforums vom 3. Dezember 2020, Teil 1, 1

²² Tamże.

²³ Tamże, Teil I, 2.

nia tego swoistego manifestu jest odniesienie do Bożego objawienia, które jak wskazują autorzy, podlega interpretacji i inkorporacji historyczno-kulturowej. Dlatego poszukują oni, po diagnozie stanu faktycznego, biblijno-hermeneutycznej legitymizacji swoich reformatorskich zamiarów. Dlatego uważają oni, że istnieje nie tylko jeden *locus theologicus*, ale należy rozważać istnienie wielu miejsc teologicznych (*loci theologici primi et secundi*), które pozostają w sieci odniesień, nazywanych przez nich swoistym synodalnym networkiem. W omawianym dokumencie można zauważyć intencję nobilitowania źródła drugorzędowego, jakim jest doświadczenie i znaki czasu, potraktowane jak coś „zewnątrz-nego” w stosunku do Ewangelii a zarazem miejsca rezonansu Dobrej Nowiny. Słusznie, że refleksja rozumowa i zarazem zdolność do wyciągania wniosków w ramach wewnętrznych aktów sapiencjalnych, jest dowartościowana w poszukiwaniu nowych dróg ewangelizacyjnych, jednakże ta swoista emancypacja rozumu jako sposobu na nową hermeneutykę Ewangelii może prowadzić do tego, że teologia nie będzie miała charakteru służebnego, lecz zakwestionuje interpretację depozytu wiary, dokonywaną w sposób definitywny lub autentyczny przez UNK²⁴. Zresztą postulaty osób, które ten dokument nazywa protagoniści, idą w kierunku dyskursu, który ma wykazać czy strony tego dialogu potrafią uzasadnić swoją interpretację Ewangelii poprzez argumenty, które będą przekonujące i transparentne. Dodają oni również, że argumenty oparte na ideach pozytywistycznych, naturalnoprawnych, sekularystycznych itp. nie mogą być wiodącymi w tej debacie. Natomiast ma mieć ona charakter wsłuchiwania się w argumenty innej strony oraz poddania się działaniu Ducha Świętego. Poza tym chcą aby debaty nie były prowadzone kosztem decyzyjności. Oznacza to dla nich konieczność dokonywania konkretnych reform i podejmowania decyzji. Ta konieczność powinna być najważniejszą zasadą, aby dyskurs nie doprowadzał do blokad i impasu w działaniu. Protagoniści są też zdania, że jeśli nawet nie osiągnię się kompromisu czy też konsensualnej syntezy, to jednak nie oznacza, że konieczność reform i korektur w nauczania i w porządku prawnym Kościoła ma pozostawać w martwym punkcie. Konsekwentność reform, nawet pojedynczych, musi być zasadą w myśleniu i działaniu członków SW. Oprócz tej konieczności wspomniani protagoniści (należy dodać, że nie podano ich definicji: personaliów, liczby osób) przywołują ideę rozeznawania duchowego, polegająca na rozróżnieniu wielu sfer i płaszczyzn, aby odkryć rzeczywistą wartość przedmiotu rozeznania i w ten sposób dojść właściwej oceny i następnie właściwego działania. Właśnie w duchu rozeznania i rozróżnienia należy też rozwiązywać konflikty, które ujawniają się w trakcie debaty i przedstawiania stanowisk. Chodzi o uruchomienie takich procesów uczenia się kultury dialogu, aby zachować jedność i siłę wiary w Kościele, a zarazem nie blokować

²⁴ Tamże, Teil I, 3.

rozwoju nauki Kościoła dotyczącej wiary i moralności²⁵. Przedstawione dotychczasowe wyniki debat wskazują na wysoką kulturę prowadzenia dyskursu w czasie obrad i prac SW, w dalszym ciągu trwa rozeznawanie i rozróżnianie wartości postulowanych reform w doktrynie i porządku prawnym w Kościele w Niemczech.

Zakończenie

SW jako dotychczasowo nieznana forma synodalności Kościoła lokalnego została czasowo zatrzymana w przyjętej formie procedowania i kontynuowana poprzez obrady online. Pandemia przyczyniła się bardziej do ujawnienia się kryzysu Kościoła katolickiego w Niemczech powstałego na skutek nadużyć urzędu duchowego w sprawach seksualnych, duchowych i (nie)gospodarności. Ponieważ kwestia synodalności jest słowem kluczowym dla pontyfikatu Franciszka, uwaga Kościoła powszechnego jest skierowana na Niemcy. Główne pytanie dotyczy kwestii, na ile duchowni i wierni świeccy w Niemczech chcą dokonać *aggiornamento* Kościoła a na ile chcą dokonać poważnych zmian doktrynalnych w wierze i moralności. Przedstawione niebawem pierwsze wersje dokumentów synodalnych ujawnią zamiary uczestników SW.

Bibliografia

- Chojnacki G, „Synodaler Weg” Kościoła katolickiego w Niemczech: geneza i pierwszy etap, [w:] *O Kościele Jezusa Chrystusa - dzisiaj: księga pamiątkowa dedykowana księdzu Doktorowi Wojciechowi Wójtowiczowi*, E. Sienkiewicz [red.], Koszalin-Poznań 2020, s. 83-93.
- Das Evangelium und die Kirche in Zeiten der Corona-Pandemie. Herausforderungen für den Synodalen Weg*, ein Impuls von Gregor Maria Hoff, Julia Knop und Thomas Söding, www.synodalerweg.de (30.10.2021).
- Franziskus, *An das pilgernde Volk Gottes in Deutschland*, <https://www.dbk-shop.de/de/brief-papst-franziskus-pilgernde-volk-gottes-deutschland> (10.10.2020).
- Küng H., *Jesus*, München-Zürich 2013.
- Machinek M, *Nowy tęczy świat. Próba diagnozy*, Pelplin 2021.
- Mariański J., *Nowa duchowość jako megatrend społeczno-kulturowy – mit czy rzeczywistość?*, „Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne” 13(4) (2015), s. 22-45.
- Synodalforum I, *Macht und Gewaltenteilung in der Kirche–Gemeinsame Teilnahme und Teilhabe am Sendungsauftrag*. Grundtext: Beschluss des Synodalforums vom 3. Dezember 2020, www.synodalerweg.de (30.09.2021).

²⁵ Tamże, Teil 1, 3.